

بیتوجهی

الزامات و ضروریات

سرشماری کشاورزی

مجتبی پالوج

قانون ملی آمار

در سال ۱۳۴۴ مجلس شورای ملی مرکز آمار ایران را بنا نهاد.

برنامه ای جهت ساماندهی نظام آماری کشور است که مرکز آمار ایران با همکاری دستگاه های اجرایی بر اساس فناوریهای نوین جهت تهیه و انتشار آمارهای رسمی به تدوین آن پرداخته و در آن نظام آمارهای ثبتی استقرار یافته و پایگاه اطلاعات آماری توسط آمارهای رسمی و ثبتی تغذیه می شود.

ماده ۲۲ قانون افزایش بهره‌وری:

الف- ایجاد پایگاه اطلاعاتی تولیدکنندگان بخش کشاورزی و تشویق

آنان به ثبت اطلاعات فعالیتهای تولیدی خویش در آن.

ب- ایجاد پایگاه اطلاعات جامع کشاورزی بر پایه فناوری اطلاعات

ماده ۴۸ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر :

دولت مکلف است ظرف مدت یکسال از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون اقدامات لازم را برای ایجاد سامانه داده‌ها به منظور شناسایی دقیق واحدهای تولیدی محصولات کشاورزی به علاوه میزان تولید هر یک از محصولات توسط آنها انجام دهد تا امکان پرداخت یارانه نقدی یا غیرنقدی به تولید محصولاتی که در بخش کشاورزی نیاز به حمایت دارند فراهم شود.

ماده ۱۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور:

به منظور یکپارچه سازی، ساماندهی و رفع موازی کاری در نظام آماری کشور:

الف - مرکز آمار ایران مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمار

ب - مرکز آمار ایران با همکاری دستگاههای اجرائی نسبت به تهیه برنامه ملی آماری کشور

مبتنی بر فناوری های نوین با رعایت استانداردها و ضوابط تولید و انتشار آمارهای رسمی،

استقرار نظام آمارهای ثبتي و استقرار و تغذیه مستمر پایگاه اطلاعات آماری کشور اقدام کند

پ - دستگاههای اجرائی در حدود وظایف قانونی خود و در چارچوب ضوابط و استانداردهای

شورای عالی آمار ایران، آمار تخصصی حوز ههای مربوط به خود را تولید و اعلام کنند. در

این صورت آمار منتشره، آمار تخصصی رسمی است.

اصول نظامهای آماری:

دسترسی برابر به آمار سودمند و مفید

رعایت موازین اخلاقی در جمع آوری، پردازش و ذخیره سازی و توزیع داده ها و اطلاعات

رعایت استانداردهای علمی، شفافیت و پاسخگویی

پیشگیری از تفاسیر متفاوت و تعبیر اشتباه و استفاده نادرست

صرفه جویی با استفاده از آمار ثبتي مبنا با کیفیت و دقت بالا

حفظ محرمانگی اطلاعات اشخاص

اطلاع رسانی قانون آمار

هماهنگی در سطح ملی برای نظام آماری کارآمد

همکاری بین المللی

آمار، برنامه ریزی، توسعه و حکمرانی:

آمار ابزار برنامه ریزی است. آمار و برنامه ریزی لازم و ملزوم هستند، برنامه بدون آمار صحیح موفق نخواهد بود.

اندازه گیری، ثبت و گزارش داده ها و آمار و اطلاعات اساس برنامه ریزی است

برنامه ریزی ابزار توسعه است.

توسعه ابزار و هدف حکمرانی خوب است. توسعه یافتگی ارتباط تنگاتنگی با کیفیت آمار و اطلاعات دارد.

از جمله ویژگی حکمرانی خوب؛ مشارکت ذی نفعان، مشروعیت و شفافیت و پاسخگویی است که لازمه آن وجود نظام آماری و آمارهای متقن است.

حکمرانی خوب؛ بهره مندی از خرد جمعی مبتنی بر دانش و منبعث از اطلاعات برپایه آمار مستدل و متقن، به تصمیم و اتخاذ سیاست می انجامد.

سیاست و تصمیمات بایست مبتنی بر داده ها و اطلاعات برآمده از نظام آماری یکپارچه و فراگیر و بر مبنای خرد جمعی باشد.

ضرورت ارتقای کیفیت نظام آماری:

تحول نظام آماری و دسترسی به ابزارهای آماری مناسب به عنوان شرط لازم برنامه ریزی برای توسعه از جمله توسعه کشاورزی یک ضرورت است.

بدون اتکاء به آمار متقن؛ برنامه ریزی منسجم، همه جانبه، واقع گرایانه و مبتنی بر مشارکت عمومی میسر نخواهد بود.

نظام آماری کارا باید شفاف، بهنگام، مبتنی بر مفاهیم صحیح آماری و استاندارد بوده و مستقل عمل کند.

ارتقاء نظام آماری باید در هر سه سطح تهیه، انتشار و استفاده از آمار صورت گیرد.

آمارهای ثبتی مبنا، کیفیت مناسب و تأثیر و سهم مهمی در حکمرانی خوب دارند.

ویژگیها و اهمیت آمار

دقت، دسترس پذیر بودن، پایایی و کارایی روش‌های جمع آوری داده ها، پذیرش عمومی، شفافیت در فرآیند کسب اطلاعات، استاندارد بودن تعاریف شاخصها

نبود آمار متقن، به موقع و قابل اتکاء، قدرت تصمیم گیری را گرفته و با ایجاد انحراف، هزینه زیادی بر دولت تحمیل می کنند.

با استفاده از داده صحیح اطلاعات مناسب به دست آورد. اطلاعات مبتنی بر داده متقن و شاخص‌های کیفی و کمی به دانش تبدیل می شود و این دانش، نگرش را ارتقاء داده و در تصمیم سازی دقیقتر می دهد.

اهمیت و کاربرد عمومی روشهای آماری :

از سال ۱۹۵۴ حوزه های دانشی «آمار محض» و «آمار کاربردی» راه اندازی شد.

ساده سازی حقایق پیچیده و ارائه آن به صورت معین و واقعی

مقایسه واقعیتها و ارقام مانند نسبت، میانگین، درصد، نرخ و غیره

پیش بینی صحیح و دقیق و کاهش عدم اطمینان با استفاده از تحلیل سری های زمانی، درون یابی و غیره

فرمول بندی و آزمون فرضیه، آزمایش یک سناریو برای درک نتایج افزایش دانش و تجربه و قدرت تفکر و استدلال فردی

الزامات آمار برای دولت‌ها:

آمار (ثبتي، سرشماری، نمونه‌گیری) به دولت کمک می‌کند تا با ارائه، تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات اهداف مختلف را سازماندهی کند.

آمار نقش موثری در فهم قوانین مانند قانون تقاضا، قانون عرضه، کشش تقاضا، کشش عرضه و غیره دارد.

آمار به کمک تکنیک‌ها و ابزارهای مختلف در درک مشکلات اقتصادی و مطالعه رفتار مفاهیم مانند تورم، بیکاری، فقر... و آرایه راه حل‌یابی نقش می‌کند.

آمار از طریق مقایسه هزینه، سود و قیمت، ساختارهای مختلف بازار مانند رقابت کامل، انحصار، بازار انحصاری و غیره را شفافتر می‌کند

الزامات تحقق دریافت آمار کیفی:

راهبرد ملی یا نظام آمار کشاورزی ابزار بسیار مهمی در هدایت جمع آوری، پردازش، تجزیه و تحلیل و انتشار آمار کشاورزی یک کشور است.

حصول اطمینان از درستی جمع آوری آمارهای مربوطه در زمان مناسب، به شیوه ای کارآمد و مقرون به صرفه ضروری است.

تدوین راهبرد ملی آمار کشاورزی باید یک فرآیند مشورتی باشد که طیف وسیعی از ذینفعان در بخش کشاورزی را در برگیرد. استراتژی آمار کشاورزی باید: دقیق باشد، از منابع به نحو احسن استفاده کند، نیازهای داده‌ای کشور را اولویت‌بندی کند و با شاخصهای بین‌المللی هماهنگ باشد.

با توجه به ظرفیت‌های موجود بخش کشاورزی در تولید آمارهای ثبتي ضروری است تا بر اساس اولویت‌سنجی موضوعی و ظرفیت فنی هر یک از سامانه‌های موجود (سبک، سماک، بازارگاه، سماصط، جی‌آی‌اس، ...) برای یکپارچه نمودن و همگرایی آنها اقدام گردد.

مهم‌ترین چالش‌های نظام آماری کشور در حوزه کشاورزی :

استفاده از ساختارهای آماری پراکنده و متناقض

گسست؛ آمارگر، برنامه‌ریز و سیاست‌گذار و عدم توجه به آمار واقعی و نیاز برنامه ای

عدم انطباق بین فعالیت‌های آماری کشاورزی و نظام برنامه ریزی و سیاست‌گذاری

عدم انگیزه ارائه اطلاعات، ارائه داده ناصحیح و بهره‌برداری نامناسب کاربران داده‌ها و تحلیل‌ها

عدم ثبت صحیح و به‌کارگیری روش‌های نامناسب پردازش، انتقال و ارائه سامانه‌های آماری

نقاط قوت و ضعف سرشماری کشاورزی

نقاط ضعف	نقاط قوت
فواصل انجام سرشماری طولانی بوده و این امر با نیاز وزارت جهاد کشاورزی (به عنوان کاربر اصلی اطلاعات مذکور) در خصوص تحلیل وضعیت موجود کشاورزی مطابق با اطلاعات روز همخوانی ندارد.	سرشماری کشاورزی به عنوان منبع رسمی تحلیل وضعیت کشاورزی ایران محسوب می-شود
با توجه به ماهیت سرشماری، رعایت نظم در انجام آن ضرورت دارد، در حالی که نظم در انجام سرشماری کشاورزی به درستی رعایت نمی شود.	تمام واحد کشاورزی کشور را شامل می شود و از این نظر موجب شناخت بهتر وضعیت موجود کشاورزی، حداقل در محدوده زمان سرشماری می شود
نتایج سرشماری در زمان مورد نیاز در اختیار وزارت جهاد کشاورزی و دیگر کاربران قرار نمی گیرد.	اطلاعات نسبتاً جامعی از وضعیت کشاورزی به کاربران و علاقه مندان ارائه می دهد

ادامه نقاط قوت و ضعف سرشماری کشاورزی

نقاط ضعف	نقاط قوت
<p>شیوه انتشار نتایج سرشماری به گونه‌ای است که امکان دسترسی به واحدهای نهایی (روستا/آبادی) و تحلیل شرایط آنها را فراهم نمی‌سازد. در صورتی که دسترسی به اطلاعات مذکور یکی از نیازهای اصلی بخش اجرا محسوب می‌شود. لذا پیشنهاد می‌شود داده‌ها در قالب نرم افزار اکسس و یا اکسل در دسترس قرار گیرد.</p>	<p>با توجه به انجام سرشماری کشاورزی از سال ۱۳۵۲ تا سال ۱۳۹۳، در حال حاضر امکان مقایسه کشاورزی در فواصل سرشماری وجود دارد.</p>
<p>بخشی از مشکلات اجراء سرشماری ناشی از ترس و حساسیت تاریخی مردم محلی در مواجهه با ماموران دولت است. در این زمینه پیشنهاد می‌شود قبل از انجام سرشماری، نسبت به توجیه مردم اقدامات لازم صورت گیرد و از آنجا که مروجان و کارشناسان جهاد کشاورزی با مردم محلی در ارتباط مستمر هستند، لذا همکاری آنان در این زمینه مفید خواهد بود.</p>	<p>تلاش دست اندرکاران سرشماری جمع آوری داده‌های مورد نیاز بخش قابل توجهی از متغیرهای تاثیر گذار و نظر سنجی از کارشناسان برای تکمیل پرسشنامه مبنا</p>

ادامه نقاط قوت و ضعف سرشماری کشاورزی

نقاط ضعف	نقاط قوت
<p>مطالعه کتاب «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی کل کشور-۱۳۹۳» نشان می‌دهد به به زنجیره ارزش و مسائلی مانند «مکانیزاسیون و ماشین آلات کشاورزی»، «فن آوری های نوین آبیاری»، «صنایع و فعالیت های مرتبط با کشاورزی از جمله «مرغداری» و مانند آن توجه شایسته نشده و یا اطلاعات آنها به طور کامل در اختیار کاربران قرار نگرفته است.</p>	

نتیجه گیری و پیشنهاد:

مرکز آمار ایران، نهاد دولتی بوده و کاربرد اصلی آن هم دولت است. در کنار دولت، مردم و سمن ها هم به عنوان کاربرد اصلی باشند و اعتماد کنند. در واقع امکان اعتماد به نهاد آماری معتبر فراهم شود.

قانون آمار بر تمرکز بیشتر جمع آوری اطلاعات از طریق طرح های آمارگیری نمونه ای و سرشماری تأکید دارد، در بخش کشاورزی کفایت لازم را ندارد.

دستگاه ها مختلف با ایجاد واحدهای آمار و فناوری اطلاعات تلاش نمودند به کمک یکپارچه سازی، الکترونیکی نمودن، ثبتي مبنا نمودن و هوشمندسازی، جریان دائمی از وضعیت کمی و کیفی فعالیت های مجموعه خود را فراهم و زیربنای تصمیم گیری های مناسب را ایجاد نمایند ولیکن منجر به پراکندگی شده و ضرورت تقویت نظارت بیشتر می شود مشکل یکپارچه و به روز و فراگیر نبودن و تعدد مراکز آماری، ضعف در استقلال حرفه ای و رعایت استانداردها، هماهنگی اجزای نظام آماری، پوشش نیازهای آماری و تعامل نهادهای آماری با کاربران، ضرورت بازنگری نظام آماری را اجتناب ناپذیر کرد.

اندازه گیری، ثبت، استمرار و به روز بودن داده ها و آمارهای تخصصی توسط دستگاه ها مربوطه و صحت سنجی و گزارش آن توسط مرکز آمار انجام شود

نتیجه گیری و پیشنهاد:

در تولید آمار کشاورزی از روشهای مختلف شامل: سرشماری، آمارگیری نمونه ای، آمار ثبتی مبنا، آمار کارشناسی استفاده می شود.

تجربه کشورهای مختلف نشان می دهد مهم ترین روش تولید آمار اجرای نظام حکمرانی داده، ثبتی مبناست.

جهت ارتقای سرشماری، اصلاح رویه های حکمرانی افزایش نقش سمن ها و بخش خصوصی در ساختار و ارکان جمع آوری اطلاعات ضرورت دارد.

شناسایی، طراحی، اصلاح و بهبود فرآیندهای سرشماری در دستور کار قرار گیرد.

برای مشارکت بخش غیردولتی، سمن ها و مردم ظرفیت سازی شود و اعتماد آنان نسبت به صحت و سقم اطلاعات افزایش یابد.

نتیجه گیری و پیشنهاد:

استفاده از ظرفیت های آماری ثبتي مبنای وزارت جهادکشاورزی سامانه پهنه بندی و مدیریت داده های کشاورزی مراکز خدمات مناسب خواهد بود.

استفاده از ظرفیت ناظران و مروجان مراکز جهادکشاورزی و همچنین استفاده از ظرفیت شورا ها و دهیاری ها در اتقان آمار مناسب خواهد بود.

ساختار سازی، اصلاح فرآیندها، تولید آمار با خطای قابل قبول نیاز به فرصت بیشتری دارد این فرآیند می تواند شروع و سرشماری در 1404 صورت گیرد.

سرشماری عمومی کشاورزی با توجه به ماهیت بخش هر 5 سال انجام پذیرد.

همه با هم
جهاد
کشاورزی

